

Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál.

Metodologické publikace profesora Jana Hendla jsou českým pedagogům známé a jsou jimi využívány, zejména *Kvalitativní výzkum* (2016, 4. vyd.) či *Přehled statistických metod* (2015, také 4. vyd.) a další. V recenzované knize se spojilo úsilí dvou odborníků z Fakulty sociálních věd UK, kteří vypracovali excelentní metodologickou monografii využitelnou i v pedagogickém výzkumu. Mimořádnost této publikace lze vidět hlavně ve dvou aspektech: Jednak je to komplexní propojení metodologie kvantitativního a kvalitativního výzkumu a výzkumu evaluace, jednak je to způsob výkladu, který je jasný, srozumitelný, doplňovaný konkrétními příklady.

Východiskem metodologie výzkumu je pojetí vědy založené na evidenci (tj. na důkazech) a pojetí praxe založené na evidenci. V této souvislosti Hendl poukazuje na „praxi založenou na evidenci v pedagogice“ a tvrdí, že zásadním průlomem při uplatňování principů evidence v pedagogickém výzkumu byl federální zákon *No Child Left Behind Act* (2001) v USA. O tom by se dalo diskutovat, nejde však o prvenství v uplatňování tohoto přístupu, ale spíše o realistický pohled na pedagogický výzkum (nejen americký), v němž je převod poznatků z výzkumu do praxe vzdělávání stále nedostatečný.

Úvodní čtyři kapitoly podávají přehled obecných základů metodologie empirického výzkumu (tvorba teorie, fáze empirického výzkumu počínaje volbou výzkumného problému až k vytvoření závěrečné zprávy). Další kapitoly vysvětlují již kon-

krétní problematiku metod výzkumu: sběr dat, měření, pozorování, statistické šetření, experiment, případová studie, metody analýzy dat. Každá kapitola je uzavřena souhrnem a ilustrována příklady z již publikovaných výzkumů, většinou americké provenience. Příznačné je, že se jedná vždy o originální výzkumné přístupy, na nichž autoři ukazují na zálučnosti při aplikaci jednotlivých metod.

Je tedy podán komplexní přehled metod empirického výzkumu, s dominancí kvantitativních metod. Jediné, co snad chybí, je metodika longitudinálního výzkumu, který je nejen v pedagogice, ale i v jiných sociálních vědách opomíjen.

V kapitolách 13–15 se spoluautor J. Remr zabývá metodologií evaluace. Srovnává různá definiční vymezení evaluace a objasňuje typy formativní evaluace a sumativní evaluace. Pro pedagogické účely jsou zde přínosné zvláště výklady o evaluaci procesu a evaluaci výsledku. Evaluace procesu se zaměřuje na mechanismy vykonávaných činností („Co se děje? Jak se to děje?“), kdežto evaluace výsledků (efektů) je popisem a zkoumáním změn, které nastaly v důsledku daných intervencí.

V pedagogickém výzkumu se sice uplatňují oba typy evaluace, avšak nedostatečně je propracovaná metodologie evaluace efektů vzdělávání v odlišnosti od evaluace výsledků (výstupů) vzdělávání. Jak objasňuje Remr, existuje poměrně složitá problematika evaluace dopadů (*impacts evaluation*), zaměřená na dlouhodobé efekty (pozitivní i negativní) zaváděných

a provedených změn. V této záležitosti tkví slabé místo pedagogických explanací, které nejsou dosud schopny opírat se o evaluace dlouhodobých dopadů vzdělávacích procesů a intervencí. Konkrétní možnosti dokládá Remr na příkladu aplikace tzv. konfirmační evaluace (*goal-based evaluation*) k vyhodnocení efektivity rekvalifikačního kurzu pro nezaměstnané. (Je diskutabilní, zda termín „konfirmační evaluace“ je optimálním českým ekvivalentem daného anglického termínu. Má označovat „evaluační přístup, který je zaměřen na stanovení skutečně dosažených výsledků v rámci posuzované intervence“, na rozdíl od „goal-free evaluation“, která odhlíží od deklarovaných cílů dané intervence. – Zde by se měla česká pedagogická teorie pokusit vypořádat s terminologickými nejasnostmi.)

Poslední kapitola (opět Hendlova) popisuje neméně užitečnou problematiku vy-

hledávání literatury v počítači. Seznamuje s citačními programovými systémy pro osobní počítače, které představují ohromné možnosti využití pro výzkumné účely. Kniha je zakončena slovníčkem anglických termínů vztahujících se k výzkumné metodologii a evaluaci, většinou s českými ekvivalenty a se stručným výkladem významu termínů. Kromě seznamu použité literatury je zcela na konci knihy zařazen seznam internetových stránek (časopisů a knih).

Celkově hodnoceno je recenzovaná kniha velmi zdařilým dílem přispívajícím k ujasňování a zpřesňování výzkumné metodologie v sociálních vědách. Pro pedagogiku je to jistě užitečná příručka, která by měla být studována nejen pedagogickými výzkumníky, ale měla by být i jedním ze základních zdrojů také pro doktorandy a magisterské studenty.

Jan Průcha